

Notat om nedsættelse af en undersøgelseskommission, når der verserer en strafferetlig efterforskning af de samme forhold

Notatet er optrykt efter ønske fra S, DF, SF og EL.

Lovsekretariatet, 27. juni 2002

1. Problemformulering

Med lov om undersøgelseskommissioner, der trådte i kraft den 1. juli 1999, og som bygger på det såkaldte Nordskovudvalgs betænkning nr. 1315/1996 om undersøgelsesorganer, er der indført en helt ny ordning om undersøgelse af sager om fejl og forsømmelser i forvaltningen. Der er ikke tidligere nedsat undersøgelseskommissioner i medfør af loven.¹⁾

I forlængelse af samrådet med justitsministeren torsdag den 30. maj 2002 om den strafferetlige efterforskning i Farumsagen (jf. B 84 – bilag 55) blev spørgsmålet om, hvorvidt der kan eller bør nedsættes en kommission til at undersøge visse aspekter i Farumsagen, når det ikke kan udelukkes, at der samtidig helt eller delvis verserer en strafferetlig efterforskning af samme forhold, drøftet i Underudvalget under Folketingets Udvalg for Forretningsordenen.

I lyset af drøftelserne blev det besluttet, at Lovsekretariatet i første omgang undersøger spørgsmålet nærmere på baggrund af loven om undersøgelseskommissioner, lovens forarbejder, praksis samt den juridiske litteratur på området. Underudvalget drøftede desuden muligheden for at rådføre sig hos en ekstern juridisk ekspert, hvis Lovsekretariatets undersøgelse ikke måtte føre til noget svar på spørgsmålet.

2. Generelle bemærkninger om loven om undersøgelseskommissioner.

Hvilken kategori af sager kan en undersøgelseskommission nedsættes for at undersøge?

Det fremgår af § 1, stk. 1, i lov om undersøgelseskommissioner, at justitsministeren kan nedsætte en kommission til at gennemføre en undersøgelse af nærmere bestemte forhold af almen vigtig betydning. En sådan kommission skal nedsættes, hvis Folketinget vedtager beslutning herom.

Formuleringen af lovens § 1, stk. 1, om, at en kommission kan nedsættes til gennemførelse af en undersøgelse af nærmere bestemte forhold af »almenvigtig betydning« indebærer, at der i princippet er meget vide retlige grænser for, hvilke forhold en undersøgelseskommission kan nedsættes for at undersøge.

Med formuleringen markeres det imidlertid, at en undersøgelseskommission som altovervejende hovedregel kun bør benyttes i tilfælde, hvor regeringen eller Folketinget har behov for at få belyst nogle forhold, som har betydning for de opgaver, som regeringen eller Folketinget udfører.²⁾ Dette betyder ifølge lovens forarbejder, at forholdet som altovervejende hovedregel skal have tilknytning til staten.³⁾

Formuleringen »almenvigtig betydning« indebærer således, at en undersøgelse af private forhold, herunder strafferetlige forhold, normalt alene vil kunne tænkes, hvis den indgår som et integreret element i en undersøgelse af statslige myndigheders forhold.⁴⁾

¹⁾ Vedlagte bilag indeholder til almindelig orientering en omtale af to (af i alt fem) sager om ministeransvar, der har været bedømt af Rigsretten, nemlig rigsretssagen mod J.C. Christensen og Sigurd Berg i 1909-10 (navnlig den forudgående Albertisag) og sagen mod fhv. justitsminister Erik Ninn-Hansen (Tamilsagen) fra 1993-95. Rigsrettens afgørelser repræsenterer den mest autoritative stillingtagen til ministeransvaret, der foreligger i dansk forfatningspraksis.

²⁾ Jf. Justitsministeriets notat af 22. december 1997, der er udarbejdet i samarbejde mellem ministeriet og Lars Nordkov Nielsen, Torben Melchior og Jens Peter Christensen, og som er gengivet som bilag 1 til Udvalget for Forretningsordenens betænkning af 5. maj 1999 over forslag til lov om undersøgelseskommissioner, samt den netop udgivne kommentar til lov om undersøgelseskommissioner m.v. ("Undersøgelseskommissioner, Embedsmandsansvaret & Folketingets rolle") v/ Oliver Talevski, Jens Peter Christensen og Claus Dethlefsen, side 30.

³⁾ Se Udvalget for Forretningsordenens betænkning af 5. maj 1999 over forslag til lov om undersøgelseskommissioner, side 8.

⁴⁾ Jf. Justitsministeriets notat af 22. december 1997 (se note 2) samt den netop udgivne kommentar til lov om undersøgelseskommissioner m.v. (se note 2), side 31.